

có một hàm bí mật. Mỗi cán bộ đảng viên ít nhất phải phát triển được một gia đình yêu nước. Mỗi xã phải củng cố được một tiểu đội du kích tập trung. Sau khi chuẩn bị chu đáo kế hoạch, huyện đã phát động "Tháng lương giáo đoàn kết" trong toàn huyện. Đúng 12 giờ đêm ngày 25-7-1950 lệnh phát hỏa tại 3 địa điểm trong toàn huyện là : Trên đồi Hồ Chí Minh (Khả Phong) trên núi Cấm (Thị Sơn) và trên đường 60. Cùng lúc đó nhân dân khắp các thôn xóm tổ chức thanh niên đánh trống, mõ, chuông, tù và vang dậy nhằm áp đảo tinh thần binh lính địch. Trong khi đó, lực lượng vũ trang của ta nổ súng quấy rối ở các vị trí địch và nơi có tề vũ trang. Để động viên khí thế của quần chúng. Ủy ban kháng chiến hành chính huyện tổ chức vũ trang trong các vùng tạm chiếm nơi có đồng bào công giáo để tuyên truyền giáo dục quần chúng về đường lối kháng chiến của ta, vạch mặt một số tên phản động đội lốt linh mục chỉ huy bọn vệ sĩ đi càn quét, bắn giết cướp bóc của dân, gây chia rẽ lương giáo. Mặt khác, ta giải tán các ban tề thường, diệt bọn đầu sỏ có nhiều nợ máu đối với kháng chiến như ban tề Quyền Sơn (Thị Sơn). Ban tề này có 25 tên phần lớn là bọn bất mãn với kháng chiến. Chúng được trang bị vũ khí và thường xuyên quấy phá, cướp bóc của dân. Được quần chúng theo dõi, giám sát các hoạt động của chúng. Huyện đã chỉ đạo cho một đơn vị nhỏ bộ đội huyện cùng với du kích xã Thị Sơn, đột nhập đêm 12-8-1950 diệt 3 tên, bị thương 1 tên, thu 11 súng các loại, bọn còn lại

hoảng sợ bỏ vũ khí tháo chạy sang bốt Quế. Từ thắng lợi trên, hàng loạt các ban tề trong vùng địch chiếm đóng bị phá vỡ. Những ban tề chưa gây tội ác, ta cảnh cáo giáo dục. Những ban tề có vũ trang ta thu vũ khí. Một số tên tề ngoan cố, ta bắt đi cải tạo. Những nơi có cha cố phản động đội lột tôn giáo, ta dùng đội tuyên truyền vũ trang bao vây thuyết phục, cảnh cáo lần đầu và giao cho chúng không được lập tề. Đêm 25-8-1950 ta bố trí lực lượng vũ trang địa phương do đồng chí chủ tịch xã chỉ huy vào nhà thờ Đại Phú bắt linh mục Khang, cảnh cáo và bắt hẳn phải giải tán tổ chức "Thanh niên diệt cộng". Đồng thời chúng ta còn phá tan hội vũ thiện ở thôn Thụy Xuyên, Hồi Trung và Trung Hòa. Kết hợp đấu tranh chính trị với đấu tranh vũ trang ta đã tiến hành công tác vận động binh lính địch bỏ súng trở về với gia đình, động viên các gia đình có chồng con đi lính nguyện lên bốt, đấu tranh đòi chồng con trở về làm ăn lương thiện như ở Lưu Xá (Nhật Tân), Thịnh Đại (Đại Cường), Phương Khê, Mã Nào (Ngọc Sơn)...

Phối hợp với hoạt động quân sự, ta động viên nhân dân đi dân công phục vụ tiền tuyến, hăng hái đóng thuế công lương. Kết quả toàn huyện thu thuế bằng thóc được 111 tấn, thu bằng tiền được 654.392 đồng. Nhiều xã nhân dân tự nguyện ủng hộ tiền, vải, thuốc men tặng các đơn vị bộ đội trong dịp phát động mùa đông binh sĩ. Bị tấn công hàng loạt và bất ngờ trên cả 3 mặt chính trị, quân sự và binh vận, địch co lại không dám hoạt động mạnh.

Các cơ sở Đảng của các xã dần được phục hồi, cán bộ trở về hoạt động. Nhân dân phấn khởi tin tưởng vào đường lối kháng chiến của Đảng, đặc biệt trong đợt phát động tháng "lương giáo đoàn kết giết giặc" ta đã thu được thắng lợi lớn địa bàn kiểm soát của địch bị thu hẹp binh lính hoang mang giao động, nguy quyền hầu như tan rã. Ta đã giải tán 23 tề thường, phá được 7 tề vũ trang. Qua gần 2 tháng chiến đấu liên tục, tình thế đã chuyển biến rõ rệt, ta từ chỗ bị địch tấn công, phá cơ sở, lập nguy quyền đến chỗ ta phản công địch phá vỡ từng mảng nguy quyền, phục hồi cơ sở kháng chiến ở nhiều xã, bước đầu làm phá sản âm mưu chia rẽ lương giáo của địch.

Tháng 6 năm 1950, Trung ương Đảng quyết định mở chiến dịch biên giới nhằm mục đích tiêu diệt một bộ phận quan trọng sinh lực địch, mở đường giao thông quan trọng với Trung Quốc và các nước. Đồng thời mở rộng và củng cố căn cứ địa Việt Bắc. Phối hợp với chiến trường chính ngày 8-10-1950, Bộ đội huyện cùng du kích 2 xã Thụy Lôi, Khả Phong phối hợp với đơn vị bộ đội chủ lực thuộc trung đoàn 66, sư đoàn 304 đánh bốt Hồi Trung, thí điểm lối đánh công kiên ở đồng bằng với phương châm diệt đồn chặn viện. Đây là loại bốt kiên cố của địch có vị trí quan trọng trong phòng tuyến liên hoàn giữa bốt Quế, bốt Đan Xá, Nhật Tựu và Vân Chu. Nó lại nằm sát vùng tự do của ta do một trung đội lính Âu phi kiểm soát khống chế để cắt đứt liên lạc giữa vùng địch hậu và vùng tự do của ta. Do chuẩn bị chu đáo, các

phương án hợp đồng tác chiến, 8 giờ đêm ngày 9-10-1950 bộ đội của ta chia làm 2 mũi tiếp cận bất giác. Đúng giờ quy định, mũi chính dùng ĐKZ bắn vào bất giác, mũi phụ và các mũi khác đồng loạt nổ súng áp đảo địch. Bị bất ngờ địch chống cự yếu ớt, thừa thắng xông lên, bộ đội ta xung phong chiếm lĩnh đồn giặc, sau 36 giờ, tiến công, vây hãm, chặn viện ta đã tiêu diệt bất Hồi Trung diệt 30 tên, bắt 44 tên, thu một đại bác 37 ly, 3 trung liên, 5 tiểu liên và nhiều súng trường (1).

Kết hợp đánh điểm với diệt viện, sáng 9-10-1950 ta lại phục kích đánh tan một cánh quân từ Quế đến tiếp viện cho địch ở bất Hồi Trung bắn cháy một xe địch, bắt sống 2 tên, thu một trung liên, 3 súng trường. Buổi chiều 9-10-1950 đại đội 60 cùng bộ đội huyện đánh lui một trung đội địch từ Nhật Tựu chi viện cho Quế, bắt sống một tên, thu 1 trung liên, 1 súng trường. Đêm 9-10-1950 bộ đội địa phương cùng phối hợp với bộ đội chủ lực diệt tề vũ trang Kim Thanh (Kim Bình), Đại Phú (Lê Hồ). Ngoài ra ta còn đón bắt được 2 tên đồn trưởng, đồn phó chỉ huy tề Quyển Sơn, khi bọn này đang trên đường chạy trốn từ Quế về Nhật Tựu.

Trong khi bộ đội chủ lực công đồn, bộ đội huyện phối hợp với du kích xã Thụy Lôi đánh mìn trên đường 22 và đường 60 chặn quân tiếp viện, uy hiếp các vị trí lẻ, đánh phục kích một toán quân đi càn làm đổ một xe chở lính

(1) Theo tư liệu của cuốn: Sự kiện lịch sử Đảng Hà Nam Ninh - trang 215 và cuốn 40 năm chiến đấu và chiến thắng của Kim Bảng

địch thu được 1 trung liên và nhiều súng trường, làm chết 1 sĩ quan địch và nhiều lính khác bị thương.

Chỉ tính riêng trong 1 tuần từ ngày 8 đến 15-10-1950 ta đã phá được hai phần ba, số tề vũ trang, 31 trên 42 ban tề ta đã cho giải tán như tề Nhật Tựu, Văn Bối, Lưu Xá, Đại Phú, Quyển Sơn, Kim Thanh, Mã Nào... bắt sống 80 tên, thu nhiều vũ khí của chúng. Những tên tề ác còn lại hoảng sợ chạy vào bốt giặc. Số tên tề thường xin ra đầu thú trước chính quyền của ta. Số còn lại chúng nằm yên không dám hoạt động. Hệ thống ngục quyền của địch lúc này hầu như tan rã. Nhân lúc địch hoang mang, ta vận động quần chúng kêu gọi ngục binh, vệ sĩ, tổng dưng bỏ hàng ngũ địch trở về với gia đình.

Phát huy chiến thắng Hồi Trung, phong trào du kích chiến tranh phát triển mạnh, điển hình là "Trận đòn gánh đánh giặc của đội du kích xã Văn Xá, trong ngày 9-10-1950 do đồng chí Phạm Văn Ước xã đội trưởng chỉ huy, phục kích trên bờ máng Đặng Xá dùng đòn gánh đánh 2 tên lính ngục bị thương nặng thu được một tiểu liên, 1 súng trường của địch, đây là trận mở đầu phong trào du kích chiến tranh trong địch hậu, được tỉnh đội Hà Nam biểu dương. Đồng chí Phạm Văn Ước hy sinh tháng 12-1950, lúc đó là Bí thư chi bộ xã, trong khi đi công tác gặp địch một mình đánh 3 tên biệt kích bị chúng bắn chết. Đánh hơi thấy lực lượng du kích của ta hoạt động, ngay ngày hôm sau 10-10-1950 địch cho một đại đội gồm lính âu phi và ngục binh xuống quây thôn

Chanh (Văn Xá) nhằm vây bắt cán bộ và dân quân du kích của ta. Chúng chia làm 2 mũi từ miếu Voi phục xông thẳng vào làng và mũi tập hậu từ cuối làng lên. Biết được âm mưu và kế hoạch của chúng, bộ đội huyện và du kích xã đã đánh những đòn phủ đầu làm một số tên bị thương. Bọn còn lại hoảng sợ chạy tán loạn. Thừa thắng xông lên, quân ta tiếp tục truy kích địch, nhân dân các thôn Điền Xá, Chanh thôn vác gậy gộc, hò reo xung phong đuổi giặc đến chợ Sàng (Nhật Tân).

Song song với hoạt động quân sự, huyện ủy chỉ đạo các xã củng cố các tiểu ban hành chính thôn, vận động nhân dân vùng tạm chiếm không lập tề, không đi phu, đi lính cho giặc. Đồng thời động viên nhân dân đóng thuế và đóng công lương cho kháng chiến, vận tải lương thực cho bộ đội, đi dân công phục vụ tiền tuyến. Do được chỉ đạo chặt chẽ, nhân dân các xã đã tích cực ủng hộ kháng chiến, chỉ trong vòng 1 năm từ tháng 10-1949 đến tháng 11-1950 tổng số thuế và công lương thu bằng thóc được 207 tấn, bằng tiền được 2.742.685 đồng.

Cuối năm 1950 địch ra sức củng cố các vị trí, đề phòng ta tấn công. Chúng ra sức bổ sung thêm quân ở các chốt, củng cố xây dựng hệ thống boong ke, lập ra vành đai trắng, tiếp tục phá cơ sở, càn quét bình định vùng tạm chiếm, đồng thời, địch còn bắn đại bác uy hiếp, phá đình chùa, dỡ nhà của nhân dân xã Châu Sơn (Kim Bảng) để xây chốt Hồng Phú một số thôn, xã yếu, chúng lập lại tề và đến ngày 25-11-1950 địch lại kéo quân về đóng chốt ở

núi Nguỵa (Thụy Sơn). Đứng trước âm mưu và hành động của kẻ thù, huyện ủy phát động "một tháng hoạt động mạnh" trọng tâm là "chiến tranh du kích phá tuyến mộ binh lính, không cho địch lập nguy quyền.

Bị thua đau trên các chiến trường, địch ra sức bình định vùng chiếm đóng. Trong 3 tháng đầu năm 1951, chúng tập trung lực lượng càn quét vào 2 huyện Duy Tiên và Kim Bảng dùng chiến thuật bao vây lớn, quây quét nhỏ, khép dần vòng vây dồn lực lượng của ta vào từng khu vực để chúng "cắt vó". Ở Kim Bảng địch bắt hàng trăm thanh niên ở các xã Lê Hồ, Nhật Tựu, Thụy Lôi đi lính, đồng thời chúng lập tổng dưng ở tổng Phù Lưu và tổng Kim Bảng cũ. Lập quân bù nhìn đóng tại chùa Văn Lâm (Văn Xá), cạnh bốt Quế, chúng ra sức kiểm chế dân bằng cách bắt dân làm căn cước lấy giấy tờ, khai báo tố giác cán bộ, bắt dân đi phu, nộp thuế cho giặc. Mặt khác địch dùng con bài vừa khủng bố dọa nạt gia đình có người tham gia kháng chiến, vừa cấp phát hàng viện trợ của Mỹ để mỵ dân, bên vùng tự do chúng ra sức càn quét thường xuyên các xã Thanh Sơn, Thi Sơn, bắn đại bác uy hiếp các xã Khả Phong, Ba Sao. Đồng thời chúng tổ chức mìn lưới chỉ điểm, gián điệp tung ra vùng tự do để điều tra cơ quan, kho tàng và các nơi đóng quân của ta. Ở Khả Phong, bọn phản động tổ chức hội vũ thiện. Bên ngoài chúng công khai là giúp đỡ nhau trong lúc thiếu, hỷ khó khăn nhưng thực chất bên trong là tổ chức phòng nhì của địch do Phạm Quang Đẩu (đội lột linh mục ở Tân Lang) cầm đầu. Do có sự cảnh giác

của quần chúng, ta đã phát hiện ra một số tên đầu sỏ. Chúng đã bị bắt đưa đi cải tạo.

Đề đẩy mạnh chiến tranh du kích, huyện ủy đã giao cho lực lượng vũ trang nắm vững quy luật hoạt động của địch trong địa bàn huyện. Trong năm 1950-1951 bộ đội huyện phối hợp với dân quân du kích các xã thường xuyên đột nhập phá chợ Đại, chợ Quế của địch. Trong thời gian này huyện còn cử một số cán bộ chủ chốt huyện về một số xã để làm bí thư, chủ tịch, xã đội các xã, riêng tháng 5-1951 trong vùng địch hậu, ta đã tổ chức chống càn được 14 trận gây cho địch nhiều thiệt hại. Đặc biệt trận phục kích ở thôn Phù Lão (xã Kim Bình) du kích xã đã kết hợp với một tiểu đội, bộ đội huyện tiêu diệt một trung đội địch, thu toàn bộ vũ khí. Ngoài việc chống càn, đánh tập kích địch, ta còn phá được 80% các ban tề, 2 tổng dũng ở Phương Đàn và Nhật Tựu đã bị giải tán.

Ngày 10-5-1951 Đảng bộ Kim Bảng đã mở Đại hội Đảng, đại hội đã ra Nghị quyết : "Phải nhanh chóng phục hồi và giữ vững cơ sở, đẩy mạnh chiến tranh du kích, tranh thủ nhân dân tích cực phá ngụy quyền, phá tuyến mộ ngụy quân, tổ chức tốt việc thu chiếm chống địch cướp phá lương thực. Đại hội đã bầu ra ban huyện ủy mới gồm 19 đồng chí. Thực hiện nghị quyết của huyện ủy và phối hợp với chiến dịch Quang Trung, huyện đã chỉ đạo các xã nhanh chóng khẩn trương chuẩn bị mọi mặt phục vụ chiến dịch và giao cho lực lượng vũ trang trong huyện bám sát địch, theo dõi các hoạt động của

chúng. Đồng thời chuẩn bị tốt các địa điểm trú quân, các tuyến đường vận chuyển lương thực thực phẩm, đưa đón thương bệnh binh khi có tình huống xảy ra. Tranh thủ thời cơ thuận lợi, huyện đội đã cùng lực lượng dân quân du kích các xã nghi binh, quấy rối, bao vây địch, tăng cường đánh mìn trên đường 60, đường 22, diệt quân tiếp viện cho bớt Cát Nguyên, bao vây quân bù nhìn đóng tại Vân Lâm (Vân Xá) làm cho hệ thống đồn bốt, tề dõng hoang mang. Địch ở các bốt co lại không dám sục sạo càn quét. Một số tên tề vũ trang ở Vân Bối, Lưu Xá, Nông Vụ hoảng sợ chạy lên bốt Nhật Tựu trốn. Chính quyền các xã đã tổ chức võ trang tuyên truyền, giải tán các ban tề thường, tập trung phá tề ác. Đồng thời huyện phát động quần chúng khắp nơi nổi dậy phá tề trong 64 thôn toàn huyện (đến tháng 6-1950 đã có 60 thôn địch lập tề) (1).

Trong khu du kích, ta tiến hành phục hồi cơ sở, củng cố các đoàn thể, chính quyền, đề vận động nhân dân thành lập tổ đổi công, tổ ngũ gia đình bao, để giúp đỡ nhau trong lúc thiên tai, địch họa và động viên nhân dân tham gia kháng chiến.

Thắng lợi của chiến dịch Quang Trung đã cổ vũ động viên cho thắng hoạt động mạnh của Kim Bảng. Qua thử thách khói lửa trong chiến tranh, đã chứng minh sự chỉ đạo thông minh, linh hoạt, kiên quyết của huyện ủy về việc kết hợp chặt chẽ giữa lực lượng chính trị và quân sự biết sử dụng chiến thuật đánh điểm, diệt viện tạo thế

(1) Theo báo cáo của huyện Kim Bảng tháng 8-1950

áp đảo địch, do đó làm phá vỡ hàng mông nguy quyền, phá tan nguy quân, tranh thủ được nhân dân ủng hộ kháng chiến, tạo điều kiện cho nhân dân thu chiêm, làm mùa phá vỡ âm mưu cướp lương thực của giặc.

Sau chiến dịch Quang Trung ở Hà Nam địch tiếp tục thực hiện kế hoạch Đờ lát-Đờ Tát xi nhi, lập vành đai trắng ven sông Đáy, tích cực xây dựng thêm hệ thống công sự boong ke ở dọc đường số 1, dọc sông Đáy, tái vũ trang cho nhiều thôn lập tề, cho phi cơ canh tạt nhiều nơi trong vùng tự do của ta. Đồng thời chúng mở liên tiếp các cuộc hành quân càn quét cướp phá thóc lúa của nhân dân.

Để chặn đứng các hành động tàn phá của kẻ thù, ta đẩy mạnh hoạt động quân sự, đêm ngày 26 và ngày 27 tháng 7 năm 1951 bộ đội huyện và du kích các xã đã quấy rối vị trí Kiện Khê, Hồng Phú. Đêm 30-7-1951 ta bắn uy hiếp thị xã Phú Lý, địch hoảng sợ báo động chạy tán loạn. Ngày 7-8-1951 du kích xã Châu Sơn đã bắn chìm một thuyền địch chở trên 30 lính Âu phi và nguy binh địch sang càn quét thôn Khê Chữ, Châu Xá (Châu Sơn).

Thực hiện Nghị quyết của Tỉnh ủy về mở rộng khu du kích trong lòng địch, tháng 10-1951 huyện ủy quyết định chuyển cơ quan đầu não của huyện và các ban ngành vào vùng địch hậu để trực tiếp chỉ đạo cơ sở tại thôn Chanh (xã Văn Xá). Đồng thời chia các xã làm 5 khu để dễ chỉ đạo. Trong thời gian này, huyện Lạc Thủy (Hòa Bình) còn chi viện một trung đội bộ đội địa phương gồm

32 đồng chí ra phối kết hợp cùng Kim Bảng chiến đấu. Được bổ sung lực lượng dân quân du kích các xã bên hữu Ngạn sông Đáy đã bao vây, truy quét địch. Nhiều đợt ta đã tổ chức phục kích dùng súng bắn tỉa lúc địch ra sông lấy nước. Đồng thời ngăn chặn địch hành quân lấn chiếm phá vỡ âm mưu lập vành đai trắng của chúng. Có thời kỳ do yêu cầu chiến đấu, trung đội bộ đội địa phương của Lạc Thủy đã sang vùng địch hậu chiến đấu, sau lại trở về vùng Hữu Ngạn, các đồng chí đã cùng dân quân du kích, bộ đội huyện Kim Bảng đánh hàng trăm trận và đấu tranh chính trị thắng lợi lớn (1).

Gần 2 năm địch chiếm đóng (tháng 5-1950) đến (tháng 12-1951) địch thực hiện âm mưu bình định đồng bằng, ra sức khủng bố, phá cơ sở kháng chiến của ta, chúng lập ngục quyền, tuyển mộ ngục quân, dùng chính sách tam quan để lập phòng tuyến không người, làm cho dân ta kiệt quệ không còn khả năng cung cấp cho kháng chiến. Nhưng dưới sự lãnh đạo của Tỉnh ủy, huyện ủy Kim Bảng đã chỉ đạo chiến tranh du kích có hiệu quả, vừa mở được các khu du kích trong lòng địch, vừa tiêu hao, tiêu diệt một bộ phận sinh lực địch. Nhiều cán bộ đảng viên đã kiên trì bám đất, bám dân, phá tề, trừ gian củng cố cơ sở Đảng và các tổ chức quần chúng, tranh thủ thời cơ xây dựng lực lượng mọi mặt chuẩn bị bước sang giai đoạn chiến đấu quyết liệt với quân thù để mở rộng khu du kích, phá âm mưu "lấy chiến tranh nuôi

(1) Huyện Lạc Thủy thời kỳ này thuộc tỉnh Hà Nam

chiến tranh, dùng người Việt trị người Việt" của địch để góp phần giải phóng quê hương.

2. Mở rộng và bảo vệ khu du kích, phục hồi cơ sở, chống địch càn quét giải phóng quê hương (tháng 12-1951 đến tháng 7-1954).

Cuối năm 1951 địch mạo hiểm mở cuộc tấn công ra vùng tự do của ta ở Hòa Bình cắt đứt liên lạc của ta giữa Việt Bắc với liên khu 3 và 4. Trước tình hình đó, Trung ương Đảng quyết định mở chiến dịch Hòa Bình để tiêu diệt sinh lực địch, mở rộng khu du kích. Phối hợp với chiến dịch Hòa Bình, huyện ủy Kim Bảng chủ trương: "Đẩy mạnh chiến tranh du kích, thu hẹp phạm vi chiếm đóng của địch, bao vây chặt các vị trí địch chiếm đóng, diệt tề vũ trang". Mở đầu cho chủ trương trên, đêm 1-1-1952 bộ đội huyện phối hợp với du kích xã Nhật Tựu làm công tác binh vận, bắt mối với tên đồn phó Múc cùng với một số binh sĩ làm nội ứng bên trong bao vây bắt gọn tổng dũng ở Nhật Tựu đóng tại thôn Văn Bối. Kết quả ta thu được 30 súng trường, 1 xe đạp, bắt sống 29 tên tổng dũng. Thắng lợi của quân dân Kim Bảng trong việc phá tề tổng dũng Nhật Tựu đã được ban chỉ huy Tỉnh đội Hà Nam biểu dương.

Phát huy truyền thống cách mạng của quê hương, đêm ngày 25-1-1952 du kích xã Đại Cương cùng bộ đội huyện tập kích vào thôn Nông Vụ bắt được cả bọn tổng ủy Phương Đan và hương dũng gồm 18 tên trong đó có 1 tên phó tổng ủy, 2 tên chỉ điểm thu 17 lựu đạn Mỹ. Vừa phá tề, chúng ta vừa tổ chức đánh địch càn quét vào xã Thi

Sơn, ngày 26-1-1952 tiêu diệt 1 tên chỉ huy trung liên và 1 tên bảo hoàng gian ác. Phối hợp với hoạt động quân sự, huyện ủy chủ trương đẩy mạnh công tác binh vận. Nhiều xã đã đẩy lên phong trào đòi chồng con bỏ hàng ngũ địch trở về làm ăn. Tiêu biểu là cuộc đấu tranh của hơn 30 gia đình có chồng con trong hàng ngũ địch kéo lên bốt Nhật Tựu đòi chúng phải trả người thân về làm ăn lương thiện. Do được tuyên truyền giác ngộ, một số tên bảo hoàng, tổng dưng ở Lưu Xá, Văn Bối đã mang súng về trình diện với chính quyền xã. Đánh địch đi đôi với xây dựng địa bàn trong sạch, Đảng bộ đã chỉ đạo tiến hành phá các tổ chức do thám chỉ điểm của địch, một số tổ chức phản động quốc dân đảng ở Lưu Xá, Lác Nhuế, Hội Vũ Thiện ở Khả Phong, Đại Việt quốc gia liên minh, Hội phật giáo thế giới của Châu Sơn, tổ thanh niên diệt cộng ở Kim Thanh (Kim Bình), Đại Phú (Lê Hồ) bị ta phá. Phối hợp với đại đội 25 bộ đội chủ lực của tỉnh, du kích xã Lê Hồ còn phá được tổ chức thanh niên bảo vệ chúa do linh mục Khang chỉ huy ở nhà thờ Đại Phú.

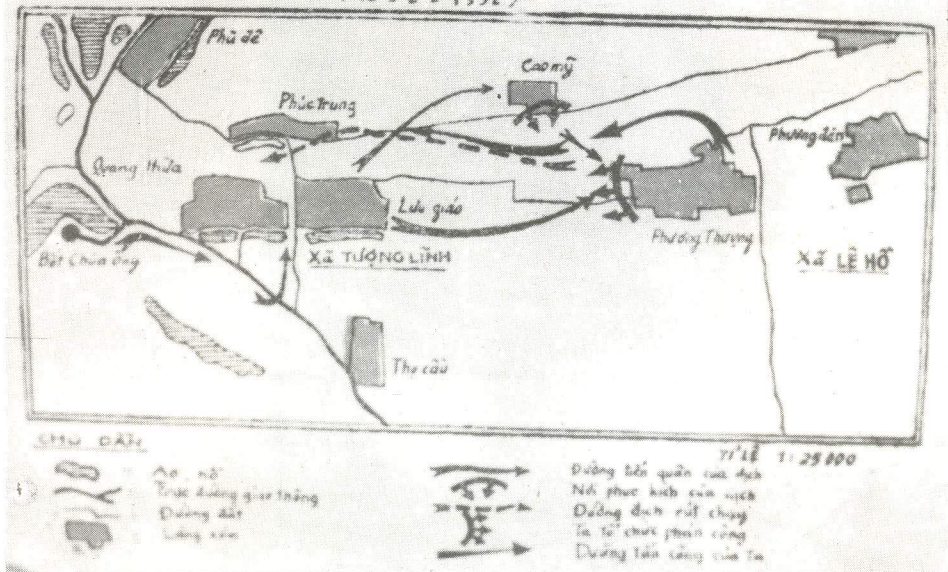
Cuối năm 1951 Tỉnh ủy Hà Nam đã có Chỉ thị số 6 về "Tăng cường giáo dục, định rõ hình thức xử lý đối với các đảng viên kém tinh thần chiến đấu". Thực hiện Chỉ thị của Tỉnh ủy, huyện ủy đã tăng cường củng cố các chi bộ, kiện toàn các ban chi ủy, giao công tác rèn luyện, thử thách đảng viên nhất là những đảng viên nằm im, chạy dài để giáo dục. Do làm công tác tư tưởng chính trị, nhiều chi bộ trước kia yếu kém đã được chấn chỉnh, củng cố. Bên cạnh đó huyện ủy còn tổ chức đợt sinh hoạt

Đồng chí: **MAI THỊ SINH** (Phù Vân)

Bị địch bắt, chúng đã tra tấn dã man chặt cả hai chân
nhưng không khai báo cơ sở cách mạng

TRẬN CÀN TÔ RÔ
(12 - 2 - 1952)

Sơ đồ trận càn Tô-Rô (12-2-1952)

chính trị học tập tài liệu : "Tinh chất và nhiệm vụ đảng viên" nhằm nâng cao nhận thức về lập trường giai cấp công nhân. Chất lượng đảng viên được nâng lên, các đảng viên được giao nhiệm vụ như tham gia du kích, làm nòng cốt trong các tổ chức quần chúng, nhiều tấm gương kiên trung bất khuất cùng quần chúng bảo vệ cán bộ như bảo vệ đồng chí Nguyễn Anh Tuấn, bí thư huyện ủy an toàn. Nữ đảng viên ở Duệ Phương Thượng (Lê Hồ) là cơ sở cho cán bộ, bộ đội hoạt động. Cụ giáo Thịnh (Điền Xá Văn Xá), là cơ sở nuôi dưỡng ban chỉ huy quân sự huyện ; đảng viên Nguyễn Văn Tiếp - Khê Khẩu (Kim Bình) tham gia chiến đấu làm dịch vụ, giữ vững cơ sở cách mạng.

Tháng 2 năm 1952 Đảng bộ huyện mở hội nghị cán bộ toàn huyện, Nghị quyết đã chỉ rõ : "Muốn xây dựng và bảo vệ khu du kích phải tích cực chống càn, muốn chống càn thắng lợi phải có kế hoạch cụ thể cho từng trường hợp". Sau hội nghị này, nhiều cán bộ có năng lực được cử về các địa bàn xung yếu giúp đỡ phong trào. Đặc biệt đêm 11-2-1952, đội võ trang tuyên truyền của bộ đội huyện về tổ chức biểu diễn văn nghệ ở thôn An Đông (Lê Hồ), Tô Rô đồn trưởng bớt Chùa Ông, được tin mật báo của Tạ Thị Then đã cho 60 tên ngụy về càn quét thôn Phương Thượng. Chúng đã bị bộ đội huyện và dân quân du kích tiêu diệt Tô Rô và một số tên lính ngụy, thu được một côn bát, một la bàn, 1 ống nhòm.

Đến ngày 9-5-1954, địch lại từ các vị trí Vân Chu, Nhật Tựu chia làm 4 mũi quây thôn Đặng Xá (Văn Xá) nhưng địch đã bị ta đánh bật cả 4 mũi tấn công của chúng.

Bị bao vây cô lập khắp nơi, địch dùng đại bác bắn ra, đồng để uy hiếp nhân dân không được gặt, có nơi chúng còn cho bọn lính ngụy cải trang đi gặt để bắt du kích của ta. Dã man hơn, địch còn ném bom NaPan tàn phá các thôn : Cát Nguyên, Phù Lưu, Khê Khẩu, Lương Đống, Phương Xá, Yên Lạc, Lạc Nhuế nhằm uy hiếp tinh thần nhân dân trong khu du kích. Đảng bộ phát động "Tuần lễ căm thù địch", đồng thời vận động nhân dân ở lại bám sát ruộng đồng, làm hầm tránh phi pháo, cất giấu lương thực. Nhiều xã vận động nhân dân kéo lên bắt đầu tranh với địch để cho dân gặt hái. Các chốt giặc ta xiết chặt vòng vây, tên nào ra ta bắn chết tên đó. Chúng phải dùng máy bay để tiếp tế lương thực và yểm hộ việc đối quân. Hai vị trí chốt Quế và Vân Chu đối quân cho nhau bị du kích phục kích tại thôn Kim Thượng (Kim Bình) diệt 10 tên lính ngụy và âu phi, bắt sống 21 tên thu 2 trung liên, 18 súng trường, quân ở vị trí Cát Nguyên vừa đối đến đã bị bộ đội huyện và du kích xã diệt và bắt sống 21 tên, thu 12 súng (1).

Đến cuối năm 1952 các vị trí của địch đóng trên đất Kim Bảng đều bị bao vây chặt, chúng đã gặp rất nhiều khó khăn trong sinh hoạt. Lúc đầu địch còn dựa vào tay chân và gia đình lính ngụy tiếp tế. Nhưng ta phá tề, chặt tay chân địch và giáo dục nhân dân đấu tranh chống nộp thuế cho giặc. Các tổ chức cứu quốc vận động các gia đình có chồng con đi lính bỏ ngũ, nhiều binh lính tư tưởng chán ngán, rệu rã, bỏ hàng ngũ trở về gia đình.

(1) Hà Nam Ninh chống Pháp xâm lược - Trang 297

Riêng thôn Thịnh Đại (Đại Cương) 14 lính bảo hoàng trả súng về với vợ con.

Cùng với việc bao vây bức rút địch, ta vận động phá hoại các đường giao thông như đường 21, 22, 60. Có những đường nhân dân phá liên tục 3, 4 ngày đêm. Ban ngày chúng cho phu đắp, đêm ta lại phá, để cản trở xe cơ giới của chúng. Do có sự kết hợp chặt chẽ giữa lực lượng chủ lực và dân quân du kích nên từ tháng 2-1951 đến 12-1952, địch tổ chức 30 cuộc càn quét trên đất Kim Bảng, nhưng trận nào địch cũng vấp phải sức kháng cự quyết liệt của ta. Có những trận càn lớn dùng quân ở cả 3 vị trí Quế, Văn Chu, Nhật Tựu và đưa hàng chục xe cóc và pháo binh yểm trợ vào càn quét các xã Lê Hồ, Đồng Hóa, Văn Xá nhưng chúng đã bị bộ đội huyện và dân quân du kích các địa phương chặn đánh không cho địch vào làng. Chúng phải dùng phi pháo bắn vào làng rồi rút quân. Tháng 6 năm 1952 địch dùng 3 tiểu đoàn ngụy, có máy bay, pháo binh, xe cóc tập trung vào càn thôn Gốm (Thụy Lôi). Ta bố trí một trung đội bộ đội huyện cùng du kích 2 xã Thụy Lôi, Khả Phong phục kích đánh địch trên đường vào thôn Gốm. Trận đánh diễn ra quyết liệt giữa ta và địch. Chúng không vào nổi làng phải dùng máy bay ném bom tăng cường thêm 4 xe tăng hỗ trợ. Đến 17 giờ chiều địch mới vào nổi thôn Gốm. Ta rút quân an toàn bảo đảm lực lượng.

Cuối năm 1952, các vị trí địch chiếm đóng đều bị ta vây hãm, ba vị trí ở Cát Nguyên, Văn Bối và 1 đồn đóng ở đầu làng Nhật Tựu, bức địch phải rút. Các ban tề có vũ trang, tổng dũng bị diệt. Các tề thường bị giải tán.

Nội bộ địch hoang mang đấu đá nhau, bộ máy nguy quyền bị phá vỡ hàng mảng. Suốt năm 1952 là năm diễn ra nhiều cuộc đọ sức giữa ta và địch. Chúng cố gắng lấy lại thế bình định, dùng đủ mọi âm mưu thủ đoạn tranh chấp khu du kích của ta. Nhưng chúng không ngờ được thế bị bao vây uy hiếp, tinh thần binh lính tiếp tục sa sút nghiêm trọng. Lực lượng của ta càng đánh càng mạnh và trưởng thành nhanh chóng.

Để gỡ thế bí, địch tăng cường thêm quân, thay đổi cách bố phòng, xây dựng thêm các công sự và bổ sung hàng rào dây thép gai, lập thêm tuyến phòng thủ đường 60 làm trung tâm để kháng giữ tuyến sông Đáy, đường số 1. Từ tháng 2 đến tháng 3-1953 địch đưa một bộ phận lực lượng quân cơ động chủ yếu là xe cóc về Hà Nam phối hợp với lực lượng cơ động địa phương (tiểu đoàn 6 và lực lượng bảo chính đoàn GAMO) tổ chức càn quét vùng ven tuyến sông Đáy, đường số 1, thuộc 3 huyện Duy Tiên, Kim Bảng, Thanh Liêm. Ở Kim Bảng địch càn quét các xã Lê Hồ, Đại Cương, Nguyễn Úy, những thôn Thịnh Đại, Dương Cương (Đại Cương) và Cát Nguyên, Phù Lưu (Nguyễn Úy) bị địch đốt phá nhà cửa của nhân dân, gài mìn giật đổ nhà ngói lấy gạch để xây bốt... chúng thực hiện âm mưu lập vành đai trắng ven đường 60 nhằm nối liền giữa tuyến sông Đáy với đường số 1 để phòng ta tấn công. Để phá tan âm mưu của địch ta tổ chức lực lượng phá đường, gài mìn trên đường 60, dọc đường 22 ở các xã Thụy Lôi, Ngọc Sơn, Ba Sao, Khả Phong, ta vừa phục kích, vừa phá đường gài mìn ngăn cản giao thông đi lại của địch. Thời gian này, địch không đủ lực lượng càn